

Norsk studentorganisasjon

Møllergata 39 / 0179 Oslo

Tlf: 22 04 49 70

E-post: nso@student.no

www.student.no

Forskningspolitisk plattform

Vedtatt på landsmøtet 7. april 2024

1. Innledning

Forskning og kunnskapsutvikling er en av universitets- og høyskolesektorens kjerneoppgaver. For at studenter skal utdannes til kritiske og deltakende samfunnsborgere, må utdanningen være basert på oppdatert og pålitelig kunnskap. Forskning må være en integrert del av utdanningsløpet, og studenter og ansatte må sikres trygge og forutsigbare vilkår for å gjennomføre egen forskning. Utdannings- og forskningsaktivitet er gjensidig avhengige, og samspillet mellom dem må videreutvikles.

Forskning defineres her som systematisk arbeid for å utvikle ny kunnskap ved hjelp av vitenskapelige metoder. Begrepet omfatter blant annet kunstnerisk utviklingsarbeid, men der det er relevant for NSO sin politikk, så skilles det likevel mellom *forskning*, *utviklingsarbeid* og *innovasjon*.

2. Grunnleggende prinsipper

Forskning er et viktig verktøy i arbeidet med å løse de største globale samfunnsutfordringene. Norges forskningsaktivitet må bidra til et bærekraftig samfunn og være internasjonalt orientert. Samtidig må alle som gjennomfører forskning, fra studenter til forskere, sikres akademisk frihet i deres arbeid, da faglig frihet er en forutsetning for utvikling av sannferdig kunnskap.

2.1 Akademisk frihet

Fri og uavhengig forskning og utdanning er en grunnleggende forutsetning for et demokratisk, kunnskapsbasert samfunn. Universiteter og høyskoler skal være en arena for åpen utforskning og debatt, som er uavhengig av politiske og økonomiske interesser, og hvor studenter aktivt engasjeres i kunnskapsutvikling.

Retten til akademisk frihet skal være festet i grunnloven, både for å verne akademisk frihet mot politiske svingninger og for å sikre juridisk beskyttelse av alle som bedriver forskning, uavhengig

av sektor. Gjennom internasjonalt samarbeid og dialog må norske utdanningsinstitusjoner bidra til å styrke den akademiske friheten for studenter og akademikere utenfor Norge.

Utdannings- og høyskolesektoren skal ha en intern yringskultur som støtter oppunder akademisk frihet. Dette innebærer at forskere og studenter skal ha rett til å fritt utforme problemstillinger, stille spørsmål, bestemme kildemateriale og metode og fremlegge hypoteser. En slik kultur forutsetter en mulighet til å utfordre etablert kunnskap og velge tematikk som er kontroversiell og som kan oppfattes som politisk eller emosjonelt følsomt, uten å bli utsatt for negative sanksjoner. Dette innebærer også at studenter og ansatte må akseptere at andre utøver sin akademiske yringsfrihet på en måte som kan oppleves som utfordrende, uten at de kan forvente at institusjonen skal begrense den som ytrer sitt handlingsrom i tråd med akademisk yringsfrihet. I tillegg innebærer det at studenter har rett til å utfordre etablerte sannheter innad på institusjonen.

Studenter og ansatte skal få opplæring i akademisk frihet, og ansatte som ønsker det bør få tilbud om medietrening. Akademisk frihet betyr ikke at forskningsresultater, forskningsmetoder eller akademiske yringer må stå uimotsagt og er ikke et fritak fra motytringer.

2.2 Bærekraft

Akademia har en sentral rolle i omstillingen til et bærekraftig samfunn, her definert som et samfunn som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få dekket sine behov. Samtlige utdanningsinstitusjoner bør jobbe for at deres forskningsaktiviteter også gjennomføres i tråd med bærekraftsmålene, for å bidra til at universitets- og høyskolesektoren skal være klimanøytral innen 2030.

Forskere og studenter arbeider aktivt for å identifisere samfunnsutfordringer og løsninger som kan imøtekomme disse. Akademia trenger infrastruktur og finansiering som støtter oppunder forskningsaktivitet tilknyttet bærekraftsmålene, spesielt sett i lys av utfordringene som klima- og naturkrisen bringer med seg.

Det må være et etablert politisk mål at Norge skal bli verdensledende innenfor utvikling av miljøvennlig energi. Dette krever storstilt satsning, hvor det blant annet tilrettelegges for samarbeid

mellom akademia og energisektoren, med mål om å styrke forskning innenfor miljøvennlig energi og å styrke kvaliteten og arbeidslivsrelevansen innen de aktuelle utdanningene.

2.3 Internasjonalisering

Forskningssamarbeid mellom land er en grunnleggende forutsetning for å løse både nasjonale og globale samfunnsutfordringer. Internasjonale samarbeidsavtaler mellom utdanningsinstitusjoner muliggjør nye erfaringer og ny kunnskapsutvikling- og utveksling, og bidrar til økt mobilitet for vitenskapelige ansatte, som videre bidrar til økt studentmobilitet. Myndighetene må ha ambisjoner om at Norge skal være verdensledende innenfor definerte satsningsområder.

Forskning kan anses som én del av større strategiske samarbeid med enkeltland. Det er viktig at strategiske forskningssamarbeid etableres utfra et mål om å øke utdannings- og forskningskvalitet i begge land.

Myndighetene og aktuelle aktører må arbeide for å finansiere prosjekter, og støtte og utvikle infrastruktur som tilrettelegger for økt internasjonalt forskningssamarbeid. Dette inkluderer støtteordninger som motiverer forskningsinstitusjoner og næringsliv til å satse på europeiske forskningssamarbeid, blant annet gjennom EUs rammeprogram for forskning og innovasjon. Utover Europa, så bør myndighetene tilrettelegge for forskningssamarbeid med internasjonalt sterke forskningsland, samt land som mottar utdanningsbistand.

Det er essensielt at man drøfter etiske og moralske problemstillinger før man inngår i forskningssamarbeid med forskningsinstitusjoner i andre land. Det er også viktig at man løpende som enkeltperson, enhet eller institusjon vurderer sine forskningssamarbeid, også på et etisk og moralsk grunnlag.

3. Forskningssystemet

Forskningspolitikk utvikles i samspillet mellom myndighetene, forvalterne, og forskningsinstitusjonene. Forskningssystemet brukes som en betegnelse for samarbeidet og

maktfordelingen mellom disse organene. Grovt inndelt, kan forskningssystemet defineres utfra tre ledd: (1) det politiske leddet, (2) det strategiske leddet og (3) det utøvende leddet.

3.1 Det politiske leddet

Det politiske leddet defineres her som stortinget og regjeringen, som setter rammebetingelsene for norsk forskning, innovasjon og utdanningspolitikk.

3.1.1 Politisk styring

3.1.1.1 Politisk ansvar

Løsningene på de store, komplekse samfunnsutfordringene må utvikles på tvers av fagfelt og sektorer. Forskningspolitikken må derfor ha et langsiktig og helhetlig perspektiv. Dette krever nasjonal styring på tvers av de ulike departementene. Kunnskapsdepartementet må ha en tydelig koordineringsrolle for forskningspolitikken, og tilrettelegge for samarbeid og dialog mellom departementene for å motvirke fragmentering og silotankegang.

Det politiske leddet må tilrettelegge for at de forskningsutøvende institusjonene opplever stor grad av institusjonell autonomi og akademisk frihet. Dette innebærer tydelige rammevilkår, samt tillit til at institusjonene kan forvalte egne midler og at forskningsmiljøene selv kan definere egne satsningsområder.

Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning

Regjeringens viktigste verktøy for langsiktig forsknings- og utdanningspolitikk er Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning. Langtidsplanen må definere en nasjonal retning for forskning og høyere utdanning for tidsperioden den gjelder, samtidig som den må bygge på foregående langtidsplaner. Planen må bidra til at forskning, utdanning og innovasjon ses i sammenheng, samt definere retning for både nasjonalt og internasjonalt forskningspolitisk samarbeid.

Regjeringen kan definere langsiktige samfunnsoppdrag som får spesiell prioritet i forskningspolitikken, men samfunnsoppdragene må utvikles i samarbeid med kunnskapssektoren. Samfunnsoppdragene bør også koble sammen forskning, utdanning og innovasjon, for å sikre

helhetlige satsninger hvor også studentene får mulighet til å bidra. Det skal etterstrebes en viss grad av kontinuitet i disse samfunnsoppdragene, for å sikre forutsigbarhet for fagmiljøene.

3.1.2 Offentlig finansiering av forskning

3.1.2.1 Langsiktig finansiering

De forskningsutøvende institusjonene er avhengige av langsiktige og forutsigbare føringer for å levere forskning av høy kvalitet. Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning bør derfor presentere bindende flerårsbudsjetter for utvalgte satsningsområder hvor samfunnsbehovet for forskning er spesielt stort. Finansieringen til sentre for fremdragende forskning og innovasjon må ivaretas.

Langtidsplanen må også sikre midler til fri forskning og langsiktig grunnforskning. Det bør også benyttes målrettede bevilgninger for kortsiktige satsningsområder innen forskning og utvikling, hvor disse bevilgningene som hovedsak skal finansieres av friske midler slik at dette ikke påvirker den langsiktige finansieringen av forskning.

I tråd med departementenes ansvar for forskningen innen sine fagområder skal alle departementene finansiere forskning gjennom forsknings- og utviklingsbevilgninger. Disse bevilgningene skal bidra til langsiktig finansiering av forskning og skal ikke bli en salderingspost i departementenes budsjetter.

3.1.2.2 Basisbevilgning

Universiteter og høyskoler bør sikres en sterk og stabil basisbevilgning som gir handlingsrom og autonomi til institusjonene. Basisbevilgningen bør blant annet brukes til langsiktig grunnforskning.

3.1.2.3 EUs rammeprogram for forskning og innovasjon

Regjeringen bør ha høye ambisjoner om å hente inn forskningsmidler fra utlandet, og må legge til rette for at forskningsmiljøer får støtten og hjelpen de trenger for å søke slike midler.

Forskningsinstitusjoner skal stimuleres til deltagelse i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon.

3.2 Det strategiske leddet

Det strategiske leddet i forskningssystemet refererer til de organene som forvalter midler til forskning. Norges Forskningsråd og Innovasjon Norge er de mest sentrale organene i dette leddet.

3.2.1 Norges Forskningsråd

For å sikre en overordnet og helhetlig strategisk fordeling av norske forskningsmidler, bør Norge ha et forskningsråd som forvalter midler for samtlige sektorer som utøver forskning og kunstnerisk utvikling. Forskningsrådet skal ha en sentral rolle i forskningspolitikken, med tre hovedfunksjoner:

(1) Forskningsrådet skal være en forskningspolitisk rådgiver for myndighetene, (2)

Forskningsrådet skal tilrettelegge for og realisere regjeringens overordnede forskningspolitikk, og

(3) Forskningsrådet skal involvere sektoren i utforming og gjennomføringen av forskningspolitikken.

3.2.1.1 Forskningspolitisk rådgiving

Forskningsrådets rådgiving må være basert på faglig frihet og en bred ekspertkompetanse. Dette forutsetter at hele forskningssektoren, inkludert studenter, er representert i Forskningsrådets arbeid, og at Forskningsrådet er uavhengig overfor myndighetene.

3.2.1.2 Tilrettelegging og realisering av regjeringens forskningspolitikk

Som tilrettelegger og gjennomføringsorgan har Forskningsrådet et spesielt ansvar og potensial for å styrke samarbeid mellom academia og næringsliv, samt å styrke sammenhengen mellom forskning, utdanning og innovasjon. Forskningsrådet bør tilrettelegge for studentdeltakelse i forskning gjennom krav til prosjektsøknader, samt utlyse midler for studentdrevne forskningsprosjekt.

3.2.1.3 Involvering av sektoren

Som en del av arbeidet for å representere sektoren, må Forskningsrådet involvere aktuelle aktører i høringer, innspillmøter og jevnlig dialog. Forskningsrådet bør delta aktivt i debatter og diskusjoner i forskningssektoren.

3.2.2 Innovasjon Norge

Innovasjon Norge regnes som en del av det forskningsstrategiske leddet, selv om deres bevilgninger i hovedsak rettes mot innovasjons- og entreprenørprosjekter.

Innovasjon Norge må bidra til at samspillet mellom academia og næringslivet styrkes, gjennom utlysning av midler til samarbeidsprosjekter, rådgivning av studenter og ansatte, samt å tilrettelegge for og utlyse midler til studentdrevne prosjekter.

3.3 Det utøvende leddet

Det utøvende leddet er institusjonene som utøver forskningen. For at Norge skal ha et velfungerende forskningssystem, er man avhengig av tett samarbeid mellom de forskjellige sektorene og institusjonene som bedriver forskning.

3.3.1 Universiteter og høyskoler

3.3.1.1 Fri forskning og undervisning

Universiteter og høyskoler har, som en del av sitt samfunnsoppdrag, ansvar for å bedrive forskning og utdanne forskere. Institusjonene står i en særstilling når det kommer til mulighet for å bedrive forskning som er uavhengig av interesser fra andre aktører. For å sikre høy kvalitet i fri forskning og undervisning, må de ansattes rett til å definere innhold i forskning og undervisning respekteres av institusjonens ledelse og andre ledd av forskningssystemet.

3.3.1.2 Mangfold og samarbeid

Det er viktig at utdanningsinstitusjonene tar en aktiv rolle i samfunnsutviklingen, tilpasser seg nasjonale og internasjonale utviklinger, og at det tilrettelegges for tverrsektorielle samarbeid. Samtidig må forskningsaktiviteten i universitets- og høyskolesektoren være mangfoldig og variert, med institusjoner som har ulike faglige tyngdepunkt og som utfyller hverandre. De politiske og strategiske leddene i forskningssystemet må tilrettelegge for finansieringsordninger som oppfordrer til samarbeid mellom ulike og spesialiserte fagmiljø.

3.3.2 Næringsliv

3.3.2.1 Økt forskningsinnsats

Næringslivet er den sektoren i Norge som utfører mest forskning og utviklingsarbeid. Likevel er andelen forskere som er sysselsatt i næringslivet lavere i Norge enn snittet i Europa. For at det norske samfunnet skal svare på de store samfunnsutfordringene, trengs en enda mer intensiv forskningsinnsats fra næringslivet. Dette krever helhetlig, langsiktig satsning fra myndighetene, med strategisk investering i næringsrettede virkemidler.

3.3.2 Samarbeid mellom universitet og høyskoler og næringsliv

For å nå målet om økt forskningsinnsats, samt sikre at høyere utdanning er og forblir arbeidslivsrelevant, må akademia og næringslivet samarbeide i større grad. Samarbeidet bør være forankret i avtaler, hvor ulike interesser og roller tydeliggjøres. Den akademiske friheten og ytringsfriheten ved forsknings- og utdanningsinstitusjonene skal ikke utfordres av slike samarbeidsavtaler.

Et viktig grep for økt samarbeid mellom næringsliv og akademia er å tilrettelegge for større grad av mobilitet blant studenter og ansatte. Muligheter for praksis, internships og studentprosjekter bør være en del av samarbeidsavtalene, samt tilrettelegging for delte stillinger eller gjensidig hospitering. Stillingsstrukturene i akademia må åpnes slik at det blir enklere for arbeidstakere å starte en karriere i eller komme tilbake til akademia etter å ha arbeidet i næringslivet.

3.3.3 Tverrsektorielt samarbeid

I tillegg til å samarbeide med næringslivet, bør akademia ha tett dialog og samarbeid med de andre forskningsutøvende sektorene, herunder forskningsinstituttsektoren, helsesektoren, museer, arkiver og kommunal sektor. I tilrettelegging for tverrsektorielt forsknings- og innovasjonssamarbeid bør kommunal sektor og helsevesenet prioriteres, da disse sektorene er sentrale for å løse de større samfunnsutfordringene. Universitets- og høyskolesektoren må tilrettelegge for at forskere i andre sektorer kan veilede masterstudenter og stipendiater og ha bistillinger ved utdanningsinstitusjonene.

Med deres spesialiserte kunnskap er forskningsinstituttene i en særposisjon for å tilby utdanningsinstitusjonene, og samfunnet generelt, kompetanse på spissede fagfelt. Samtidig blir den akademiske friheten utfordret av manglende lovverk og rettigheter for forskere i instituttsektoren. Vitenskapelige ansatte ved forskningsinstituttene skal stå fritt til å trekke de konklusjoner fra sin forskning som de finner faglig begrunnet.

4. Tilgang til forskning

Ny kunnskap og forskning skal, som et prinsipp, være åpent tilgjengelig for allmennheten. Nye digitale verktøy skaper nye muligheter rundt tilgjengelighet, men digitalisering skaper også nye utfordringer for forskning og utdanning.

4.1 Digital infrastruktur

En solid infrastruktur for forskning er en forutsetning for at Norge skal kunne være internasjonalt ledende innenfor satsningsområder, at forskningsmiljøer og næringslivet skal kunne samarbeide bedre, og for å sikre at studenter og samfunnet generelt får tilgang til ny kunnskap.

4.1.1 Utvikling av digital infrastruktur

Som en kunnskapsnasjon er det viktig at Norge er i forskningsfronten på høyteknologiske løsninger. Dette krever at både politikere og universitets- og høyskolesektoren må være fremoverlente og ambisiøse i utviklingen av digital infrastruktur for forskning. Universitetene og høyskolene bør i størst mulig grad ta i bruk felles løsninger som tilrettelegger for samarbeid og deling. Digital infrastruktur bør tilbys alle institusjoner til et kostnadsnivå som er oppnåelig for alle universiteter og høyskoler.

Norsk digital infrastruktur må være tilpasset og tilkoblet systemer for det felleseuropeiske forskningsområdet, for å styrke internasjonalt forskningssamarbeid.

Studenter som skal undervises i forskningsaktivitet må få tilgang til den samme digitale infrastrukturen som tilbys de ansatte. For å sikre optimal og sikker bruk av infrastrukturen, må brukervennlighet være i sentrum av utviklingen, og studenter og ansatte må tilbys opplæring i bruk av verktøyene.

4.1.2 Bærekraftig og sikker digital utvikling

Etablering og utvikling av datasentre, som muliggjør lagring av data, regnekraft og drift av nye digitale løsninger, vil være kritisk for å sikre en solid og sikker digital forskningsinfrastruktur.

Forskning involverer ofte sensitive data om befolkningen eller befolkningsgrupper. For å sikre at informasjon om befolkningen ikke blir misbrukt, må myndighetene ha strenge krav til sikkerheten ved datasentrene. Samtidig må det innføres tiltak for å gjøre datasenterindustrien mer energieffektiv, for å sikre at digitalisering bidrar til grønn omstilling, heller enn å øke industriens negative klimaavtrykk.

4.2 Deling av data

Offentlig sektor forvalter store mengder data som bør utnyttes bedre til forskning og innovasjon, på tvers av sektorer. Både myndighetene og universitets- og høyskolesektoren må arbeide for å bedre tilrettelegge for deling av anonymisert data og informasjon, uten at dette går utover personvernet. Data som er samlet inn til ett formål, må kunne gjenbrukes til andre formål. Studenter må, når det er relevant for deres utdanning og forskningsaktivitet, kunne få tilgang til lagrede data på samme linje som vitenskapelig ansatte.

Forskere, ansatte og studenter har selv ansvar for å behandle og sikre data som de har samlet inn, samt respektere og følge nasjonale og internasjonale sikkerhetsstandarder. Alle studenter som skal behandle data som en del av utdanningen må få veiledning og opplæring i rutiner for sikring og deling av data.

4.3 Åpen publisering

4.3.1 Tilgang på litteratur

Åpen og tilgjengelig forskning er en forutsetning for en opplyst, kunnskapsbasert samfunnsdebatt. All offentlig finansiert forskning og eksternfinansiert forskning ved offentlige forskningsinstitusjoner skal derfor være tilgjengelig for allmennheten fra publiseringstidspunktet. Sikkerhetsgradering av forskningsresultater eller utsatt publisering kan være aktuelt i tilfeller der forskningen er av sensitiv karakter, for eksempel ved etiske eller sikkerhetsmessige forhold, eller hvor det er snakk om patentensyn.

Studenter og ansatte ved norske utdanningsinstitusjoner må sikres lik lese- og publiseringstilgang. For å hindre at institusjonenes økonomi styrer tilgang til forskningslitteratur og muligheter for publisering, må myndighetene, forskningsfinansiererne og –institusjonene støtte oppom ikke-

kommersielle publiseringsmetoder som er avgiftsfrie for leserne og forfatterne («diamond open access»). Som med annen digital infrastruktur, må brukervennlighet og tilrettelegging være i fokus i etableringen av åpne publikasjonskanaler.

4.3.2 Kvalitetssikring av publiseringskanaler

For å styrke og sikre troverdigheten til åpen forskning, må studenter, ansatte og forskere ha god informasjon om hvilke publiseringskanaler som er til å stole på og hvilke man må styre unna. Myndighetene må finansiere og drifte registre og oversikter som hjelper befolkningen med å skille forskning av høy kvalitet fra falsk, fabrikkert forskning.

4.4 Fagspråk i forskning

Forskning skal være grunnlaget for undervisning, og språket som brukes når forskningen publiseres og kommuniseres, påvirker også undervisningsspråket. For at forskningsbasert kunnskap skal være tilgjengelig for allmennheten, må språket oppleves som tilgjengelig. Samtidig må myndighetenes språkpolitikk for akademia være basert på parallellspråklighet, i den forstand at flere språk brukes side om side.

For å unngå uklarhet rundt begrepsbruk og for å utvikle norsk fagspråk, må myndighetene finansiere og legge til rette for utvikling av digitale verktøy som kan definere og oversette fagbegrep fra engelsk til norsk. Fagmiljøene må bidra aktivt til å utvikle verktøyene. Ansatte må kunne registrere og få uttelling for arbeid med utvikling av fagspråk på linje med annen forskningsaktivitet. Det bør stimuleres til at flere velger å levere sine avhandlinger, og større oppgaver på norsk.

Det bør være krav om sammendrag på norsk i alle større oppgaver og avhandlinger som er skrevet på et fremmedspråk.

5. Arbeids- og ansettelsesforhold

Den beste forskningen gjøres med trygge arbeidsforhold. For å skape fremragende fagmiljøer er det nødvendig med solide arbeidsvilkår og mangfold i akademia. Dette er viktig også for

studentene, både for å skape en god studiesituasjon og for å gjøre akademia til en attraktiv fremtidig arbeidsplass.

5.1 Rekruttering til forskerkarriere

For å sikre ulike perspektiver i akademia, er det nødvendig med bred rekruttering av ansatte, og at rekrutteringsprosesser i alle ledd av karriereløpet preges av målsetninger rundt mangfold og kjønnsbalanse. Institusjonene har et ansvar for å synliggjøre karrieremulighetene i akademia for sine studenter, og bør gjøre aktive tiltak for å rekruttere studenter til karrierer i akademia.

5.1.1 Studentrettede ordninger

Forskere og fagmiljøer bør tilrettelegge for at studenter kan søke på stilling som vitenskapelig assistent i forskningsprosjekt, da dette kan være en verdifull erfaring som kan motivere til videre karriere innenfor forskning og akademia. En stilling som vitenskapelig assistent bør kunne knyttes inn mot studiene og bli en integrert del av utdanningen.

Forskerlinjer er et viktig rekrutteringsverktøy, der studenter får muligheter til å delta i et forskningsprosjekt gjennom studiene sine. Ordningen bør tilbys i et vidt spekter av fagfelt og institusjoner. Studenter som får plass på forskerlinjer, skal få lønn som er sammenlignbar med lønnen til rekrutteringsstillinger.

5.1.2 Språkopplæring

Universitets- og høyskolesektoren må være en attraktiv arbeidsplass for forskere fra andre land. Akademikere fra utlandet må tilbys god språkopplæring på norsk, for å sikre at de inkluderes i fagmiljøet og for at de skal kunne undervise på likt nivå med norske ansatte. Språkopplæring må inngå som en del av arbeidsplanen.

5.1.3 Studentaktiv forskning

NSO mener at forståelse for, og deltakelse i, forskningsarbeid fremmer interesse og engasjement for forskning og videre forskningsarbeid. For at studentene skal ha muligheten til å delta aktivt i et forskningsprosjekt bør institusjonene legge til rette for dette gjennom egne emner for studentene der dette er målet. Institusjonene bør ha insentivordninger for de vitenskapelige ansatte som ønsker å engasjere studenter på denne måten.

5.2 Karriereløp i akademia

Universitets- og høyskolesektoren er mangfoldig, med institusjoner med ulike tilbud og satsningsområder. Ansattpolitikken bør reflektere dette mangfoldet. Det bør være mulig å arbeide i ulike typer stillinger i akademia, med varierende grad av undervisnings- og forskningsaktivitet. Overordnet kan man skille tre karriereløp: (1) dosentløpet, (2) professorløpet og (3) forskerløpet. Til tross for at sektoren er tjent med tydelige karriereløp, bør det tilrettelegges for at ansatte kan søke overganger mellom løpene gjennom opprykksordninger.

5.2.1 Dosentløpet

For å sikre solide forskningsmiljø ved universiteter og høyskoler bør undervisere som hovedregel ha en kombinasjon av forsknings- og undervisningsoppgaver. Ved institusjoner med spesielt profesjonsrettede og praksisnære utdanninger, kan derimot stillinger som dosent og førstelektor tas i bruk. Institusjoner bør ha adgang til å rekruttere undervisere med relevant praksiserfaring utenfor UH-sektoren. Disse underviserne skal ha anledning til å konsentrere seg om undervisning og praksisrelatert kunnskap, uten krav til forskningskvalifikasjoner eller -aktivitet. Det bør ikke være krav om doktorgrad eller forskningsaktivitet for stillinger som dosent og førstelektor, men det bør være strenge krav til undervisningskompetanse og bidrag innen faglig utviklingsarbeid. Dosentstilling bør være like attraktiv og anerkjent som professorstilling

5.2.2 Professorløpet

For å kvalifisere til stilling som førsteamanuensis, må søkeren ha doktorgrad innen et relevant fagområde, eller kompetanse på tilsvarende nivå som doktorgrad. I tillegg bør det være krav om forskningsaktivitet utover eget doktorgradsprosjekt, hvor erfaring som vitenskapelig assistent eller annen forskningsaktivitet i studietiden teller positivt. Det skal ikke være krav om at man har gjennomført en periode som postdoktor. Professorstilling bør ha samme krav som førsteamanuensis, men med forventning om bredere erfaring med både forsknings- og undervisningsaktivitet.

5.2.3 Forskerløpet

Universitets- og høyskolesektoren skal kunne bygge gode forskningsmiljø, og det må derfor være åpent for at institusjonene kan ansette forskere i stillinger med lite undervisningsansvar og

administrative oppgaver. For å sikre gode karriereløp for forskere i akademia, bør institusjonene tilby toppforskerstillinger (Forsker 1).

Selv om forskerstillinger ikke nødvendigvis trenger å ha undervisningsoppgaver, bør forskere ha kompetanse som tilsier at de kan veilede studenter og undervise ved behov. Forskningsmiljøene bør tilrettelegge for studentdeltakelse i forskningsaktivitet, hvilket tilsier at de ansatte forskerne også bør kunne følge opp studenter på en pedagogisk måte.

Forskerstillinger er ofte prosjektbaserte, og dermed midlertidige, i akademia. Det bør være et mål fra institusjonenes side å i størst mulig grad ansette forskere i faste stillinger, for å sikre forutsigbare arbeidsvilkår. Institusjonene bør ikke kunne tilby kontrakter om fast ansettelse som er betinget finansiering fra forskningsmidler.

5.2.4 Bistillinger

For å sikre god arbeidsrelevans og nye erfaringer må utdanningsinstitusjonene tilrettelegge for at ansatte fra andre sektorer kan ha bistillinger på utdanningsinstitusjonene. Det må også utvikles muligheter for at akademiske vitenskapelige ansatte kan ha en lignende ordning med en bistilling ute i arbeidslivet, for å forsterke båndet mellom akademia og arbeidslivet.

5.3 Arbeidsvilkår

Akademia består av forskjellige yrkesgrupper, som grovt kan deles inn i vitenskapelig ansatte og administrativt ansatte. Vitenskapelig ansatte regnes her som yrkesgrupper som bedriver forskning og/eller undervisning, selv om de også kan ha administrative oppgaver.

5.3.1 Vitenskapelige ansatte

Vitenskapelig ansatte i universitets- og høyskolesektoren jobber gjennomsnittlig langt over normal arbeidsuke, uten at dette kompenseres med overtidsbetaling. Dette kan gå utover undervisnings- og forskningskvaliteten, da de ansatte har lite tid til å gjennomføre sine kjerneoppgaver.

Vitenskapelig ansatte må derfor ha realistiske arbeidsplaner, med arbeidsoppgaver som lar seg gjennomføre innenfor normalarbeidsdagen.

Søknadsskriving til eksterne forskningsmidler tar en økende grad av arbeidstid fra vitenskapelig ansatte. For at undervisningsoppgaver skal kunne prioriteres, må myndighetene og forvaltningsorganene arbeide frem mer effektive løsninger for søking av midler.

Usikre ansettelsesforhold og lønnsbetingelser er en av hovedgrunnene til at akademikere forlater sektoren. Akademia bør være en attraktiv arbeidsplass for de fremste formidlerne og forskerne, og de ansatte bør derfor sikres lønnsforhold som er konkurransedyktige med andre sektorer.

5.3.2 Administrativt ansatte

En god og effektiv administrasjon er essensielt for at institusjonens undervisnings- og forskningsaktivitet skal være av høy kvalitet. Administrativt ansatte må sikres gode muligheter for karriereutvikling, inkludert muligheter for kompetansepåfyll. Det bør også være åpent for at administrativt ansatte, i aktuelle yrker, kan søke opprykk til stillinger på førstekompetansenivå, og dermed få avsatt tid til forsknings- og utviklingsarbeid.

5.3.3 Stipendiater og postdoktorer

Normal tilsettingsperiode for stipendiater bør som hovedregel være fire år, med 25% annet karrierefremmende arbeid. Dette arbeidet skal være pedagogisk rettet, som undervisning og veiledning av studenter. Videre må arbeidet la seg gjennomføre innenfor den avsatte tiden, og ikke gå utover den definerte stillingsprosentandelen.

Postdoktorstillingen skal ha som hovedmål å kvalifisere for arbeid i vitenskapelige toppstillinger, men brukes i for stor grad til å ansette arbeidskraft i midlertidige, prosjektbaserte stillinger. Postdoktorordningen bør derfor strammes inn. Normal postdoktorperiode bør være på 3-4 år, og oppgavene bør være en kombinasjon av selvstendig forskningsarbeid og undervisningsoppgaver. Institusjonene må kun kunne tilby én postdoktorperiode til den enkelte forsker.

6. Innovasjon og entreprenørskap

En av kjerneoppgavene til norske universiteter og høyskoler er at de skal bidra til innovasjon og verdiskaping basert på forskning. Innovasjon defineres her som en prosess der en organisasjon ved hjelp av kunnskaper, ferdigheter og kreative ideer frembringer nye produkter eller tjenester.

Det er vedtatt i nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk at alle studenter skal kjenne til eller bidra til innovasjonsprosesser innenfor sitt fagområde.

6.1 Innovasjon i utdanning

For å lykkes med å integrere innovasjon i forskning og høyere utdanning er det en forutsetning vitenskapelig ansatte og studenter utvikler innovasjonskompetanse. Innovasjonskompetanse kjennetegnes av evnen til å utvikle og forbedre forhold rundt seg og gir rom for å se nye løsninger på komplekse problemer.

Institusjonene bør tilrettelegge for en intern kultur hvor nyskaping og innovativ tankegang står sentralt i undervisningen. Dette krever tverrfaglighet, og at studenter har mulighet til å møte hverandre og engasjerte fagpersoner. Fagområder som har etablert en god kultur for innovasjon bør dele sine erfaringer, og arbeide for å etablere liknende kulturer ved andre institusjoner og fagfelt. Videre bør forskningsmiljøer legge til rette for studentdeltakelse i innovasjonsarbeid.

Myndighetene og institusjonene bør legge til rette for et bredere og mer variert virkemiddelapparat for å styrke innovasjon i høyere utdanning. Støtteordninger bør være åpne for studenter på alle nivå og innenfor alle fagfelt.

6.2 Studententreprenørskap

I tillegg til å arbeide for at innovasjon blir bedre integrert i høyere utdanning, bør institusjonene aktivt støtte oppunder studenter som ønsker å satse på å videreutvikle ideer som har utviklet seg i løpet av studietiden. Dette innebærer å tilrettelegge for dedikerte ressurser ved institusjonen for å skape og vedlikeholde disse. Tiltakene må være fleksible nok til å tilpasses de varierte behovene til studentdrevne initiativer og prosjekter, og skal bidra til en kontinuitet og bærekraftig drift over tid.

Myndighetene må etablere søknadsbaserte ordninger som gjør at studentene har mulighet til å realisere sine ideer. Forvaltningsorganer bør tilrettelegge for enkle søknadsprosesser, hvor studenter kan få finansiering til å utvikle ideer som er på et tidlig stadium, slik at studentinnovasjon- og entreprenørskap ikke blir forbeholdt de mest ressurssterke studentene.

Det bør tilrettelegges for at studenter kan etablere studentbedrifter som en integrert og studiepoenggivende del av sitt studieløp, og at studentene kan få faglig veiledning i etableringsfasen. Det er viktig å legge til rette for at studentbedrifter etablert som en del av studieløpet kan utvikles til selvstendige virksomheter utenfor institusjonene av studentene etter at de har avsluttet sin utdanning.

Rettigheten til det en student skaper gjennom studieløpet skal eies av studenten selv. Utdanningsinstitusjonen skal ikke benytte seg av eller tjene på studentens arbeid uten avtale med studenten.

7. Forskningsetikk

Forskningsetikk er grunnleggende normer som er utviklet over tid og internasjonalt forankret. Disse normene omfatter blant annet god vitenskapelig praksis, forskningens frihet og spørsmål rundt interessekonflikter. Forskningsetikk er en forutsetning for forskning av høy kvalitet, og for at samfunnet skal ha tillit til forskningen.

Forskere og forskningsinstitusjoner må kontinuerlig arbeide for å etablere forskningsetisk kultur og praksis. Forskningsfremskritt skal ikke gå på kompromiss med menneskerettigheter, dyrevelferd eller bærekraftshensyn.

7.1 Studenters personvern og immaterielle rettigheter

Gjennom undervisning og bruk av digitale verktøy samles det inn data og informasjon om studenter. Studentene skal ha rett til å eie informasjonen som angår dem, og ha mulighet til å reservere seg fra lagring og deling av informasjon om dem som ikke er nødvendig for gjennomføring av studier. Hvilke data som samles inn, og til hvilket formål de skal brukes, må tydelig kommuniseres til studentene.

For at hele universitets- og høyskolesektoren skal kunne samles om en felles forståelse av rettigheter rundt bruk og lagring av data og informasjon i undervisning, bør det utvikles nasjonale

retningslinjer som oppdateres i tråd med utviklinger og internasjonale regelverk. I tillegg bør institusjonene utvikle lokale retningslinjer som kan tilpasses faglig profil.

Studenter frembringer en rekke opphavsrettsbeskyttede verk gjennom studiene, som eksamensbesvarelser og innleveringsoppgaver. For at institusjonen skal kunne utnytte slikt materiale, må studenten samtykke til dette.

7.2 Opplæring i forskningsetikk

Forskningsetikk bør inngå i undervisning på linje med forskningsteori og -metode. Vitenskapelig ansatte må ha tilstrekkelig kompetanse innen forskningsetikk til å kunne veilede og undervise studenter. Innsats for å fremme forskningsetikk i eget fagmiljø bør være meritterende i forbindelse med vurdering av akademiske karriereløp.

Institusjonene bør opprette forskningsetiske utvalg som kan veilede i forskningsetikk ved behov. Alternativt kan forskningsombud eller andre ressurspersoner fungere i liknende roller. Veiledningsfunksjonen må være åpen for både studenter og ansatte, og ha et klart mandat som sikrer uavhengighet og fortrolighet.

7.3 Veilederrelasjonen

Veilederen skal fremstå som en rollemodell når det kommer til forskningsaktivitet. Institusjonene må tilrettelegge for at alle veiledere får tilstrekkelig opplæring til å kunne ivareta studenten og forskningsetiske forpliktelser.

Institusjonene bør utvikle ressurser eller retningslinjer om veileders ansvar for forskningsetikk. Slike retningslinjer bør ta for seg spørsmål om publisering, kriterier for medforfatterskap og intellektuelle rettigheter. Videre bør institusjonene utvikle gode rammeavtaler og rutiner for forventningsavklaring, slik at både student og veileder har en felles forståelse av ansvarsfordeling. Spørsmål rundt publisering og medforfatterskap skal avklares tidlig i forskningsprosjekt hvor student og veileder samarbeider.

Norsk studentorganisasjon

Møllergata 39 / 0179 Oslo

Tlf: 22 04 49 70

E-post: nso@student.no

www.student.no

7.4 Akademisk uredelighet

Mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer skal behandles som uredelighetssaker, i tråd med forskningsetikkloven. Institusjonene må utvikle gode ressurser og rutiner for behandling av uredelighetssaker. Personer som varsler ved mistanke om fusk skal beskyttes mot uformell eller formell gjengjeldelse.

Institusjonene må unngå forskjellsbehandling av ansatte og studenter i vurdering av akademisk uredelighet. I tilfeller hvor det settes spørsmål ved studenters forskningsetiske arbeid, for eksempel ved innsamling av data til masterprosjekt, bør studenter dømmes utfra samme forskningsetiske standarder som vitenskapelig ansatte.